อิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจในการลดความยากจนในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา

The Effects of Economic Development in Poverty Reduction in the Developing Countries

วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์
อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนา คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Email: wannaphongd@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์และทิศทางของความยากจน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศกำลังพัฒนา และประมาณค่าความยืดหยุ่นของความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจโดย ระเบียบวิธีวิจัยคือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการประมาณค่าอิทธิพลต่อการลดความยากจนด้วยสมการล็อคเชิงเส้น ประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด

จากกระบวนการศึกษาวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพพบว่า ทวีปแอฟริกาใต้สะฮาราตะวันออกกลาง และอเมริกาเหนือ ประสบความสำเร็จในการลดอัตราความยากจน สำหรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจพบว่า ทวีปยุโรปมีการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวสูงที่สุดระหว่างปี ค.ศ. 2003 - 2012 สำหรับการพัฒนามนุษย์พบว่า ทวีปเอเชียมีการเพิ่มขึ้นของดัชนีการพัฒนามนุษย์มากที่สุดระหว่างปี ค.ศ. 1980 - 2012 สำหรับการประมาณค่าอิทธิพลของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจในการลดความยากจน พบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจมีอิทธิพลทางบวกในการลดความยากจนมากกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงความสมบูรณ์ของสุขภาพและการมีการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาดังกล่าวสามารถแนะแนวทางสำหรับการออกนโยบายด้านการพัฒนาในอนาคตให้เป็นแบบองค์รวมให้กับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมรายได้ การศึกษา และสุขภาพไปพร้อมกัน

คำสำคัญ : ความยากจน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจ

Abstract

The purposes of this research are to study the situations and trends of poverty, economic growth, and economic development in the developing countries, and to estimate the

economic growth and economic development elasticity of poverty. Research methodologies include the descriptive analysis and the estimation of impacts on poverty using the log-log model estimating parameter by ordinary least squares.

According to qualitative analysis, it is found that Sub-Saharan Africa, the Middle East, and the North America have the most successful in reducing poverty. For economic growth, the developing Europe has the highest increase in per capita Gross Domestic Product between 2003 - 2012. For human development, Asia has the highest growth in the Human Development Index between 1980 - 2012. For estimating the effects of economic growth and economic development in reducing poverty, it is revealed that economic development has more positive impact than economic growth on poverty reduction which is indicated that the level of citizen's living standard does not depend merely on income but also the fitness of health and the primary education. The result from this study is able to suggest the future development policy to be more holistic among the developing countries which considerably gives an attention to income, health, and education simultaneously.

Keywords: Poverty, Economic growth, Economic development

บทนำ

ปัญหาความยากจนในประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries) ยังคงเด่นชัดอยู่ในปัจจุบันแม้จะประสบความสำเร็จในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเข้าใกล้ประเทศที่พัฒนาแล้ว (Developed Countries) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศถูกเสนอโดย Kuznet (1955) เป็นตัวชี้วัดแสดงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยวัดจากปริมาณหรือมูลค่าสินค้าที่ผลิตขึ้นภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม การใช้ดัชนีดังกล่าวถูกมักถูกมองว่าไม่อาจแสดงลักษณะของการพัฒนาอย่างแท้จริง Sen (1983) กล่าวว่าการพิจารณาเฉพาะรายได้รวมของประเทศเป็นการมองข้ามส่วนสำคัญของการพัฒนา รวมถึง Meier and Rauch (2005) ที่ให้ทัศนะว่ารายได้ประชาชาติต่อหัวสามารถปิดบังความแตกต่างของรายได้ในภูมิภาคต่างๆภายในประเทศได้ นอกจากนั้นตัวชี้วัดดังกล่าวไม่สะท้อนถึงความกินดีอยู่ดีในแต่ละบุคคล ไม่แสดงผลของการกระจายรายได้ ไม่คำนึงเรื่องสิ่งแวดล้อม และไม่อาจคาดหวังผลในเชิงบวกต่อระบบเศรษฐกิจได้ (Stiglitz, 2009)

ทั้งนี้ การประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจที่เป็นตัวเงินทำให้เกิดความคาดหวังว่าตัวชี้วัดดังกล่าวจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาความยากจน การลดความยากจนเป็นหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาของสหประชาชาติ (The Millennium Goals) สำหรับการวัดความยากจนนั้น ในปี ค.ศ. 1965 Orshansky ได้คิดค้นเครื่องมือที่ใช้วัดความยากจนที่เรียกว่าเส้นความยากจน (Poverty Threshold) เป็นการวัดความยากจนโดยวัดจากการบริโภคอาหาร และงานวิจัยดังกล่าวถูกพัฒนาต่อโดยงานของ

ธนาคารโลกในปี ค.ศ. 1993 โดย Squire จนกระทั่งถึง Ferreira, Leite, and Ravallion ในปี ค.ศ. 2009 ทั้งนี้ เส้นความยากจนจำเป็นที่จะต้องมีการปรับให้สอดคล้องกับสภาวะความเป็นอยู่ของประชากรอยู่เสมอ เพื่อให้อัตราความยากจนสามารถสะท้อนลักษณะของความยากจนออกได้อย่างถูกต้อง (Jolliffe and Prydz, 2015; Kakwani and Son, 2016) สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย เส้นความยากจนถูกจัดทำขึ้นครั้งแรกโดย เมธี ครองแก้ว และ จินตนา เชิญศิริ ในปี พ.ศ. 2518 ตามมาด้วย เมธี ครองแก้ว และ ปราณี ทินกร (2528) และเรื่องของความยากจนได้ถูกให้ความสำคัญมาตลอดระยะเวลา 40 ปี จนกระทั่งงานของ ปวิตรา กบิลพัตร ในปี พ.ศ. 2555 สำหรับการนิยามความหมายของความยากจน สมชัย จิตสุชน และ เทียนสว่าง ธรรมวณิช (2545) อธิบายว่า การวัดความยากโดยทั่วไปจะเป็นการวัดความยากจนสมบูรณ์ซึ่งเป็นความยากจนที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความเป็นอยู่ของบุคคล ในขณะที่ความยากจนโดยเปรียบเทียบจะขึ้นอยู่กับฐานะของบุคคลอื่น โดยบุคคลจะรู้สึกว่าขาดแคลนหากไม่สามารถบริโภคในสิ่งที่ผู้อื่นมี นอกเหนือจากการวัดการทำงานของระบบเศรษฐกิจด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศแล้ว สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้มีการจัดทำดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) ขึ้นในปี ค.ศ.1991 โดยรวมเอาดัชนีที่สามารถแสดงลักษณะของการพัฒนาเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ประชาชาติ อายุคาดหวังเฉลี่ย และการศึกษา พบว่าทุกทวีปมีการเพิ่มขึ้นของดัชนีการพัฒนามนุษย์ตลอดช่วงระยะเวลา 30 ปี ทั้งนี้ ยังคงมีบางทวีปที่ค่าเฉลี่ยของดัชนีดังกล่าวน้อยกว่าค่าเฉลี่ยทั่วไป ได้แก่ ทวีปแอฟริกาใต้สะฮารา เอเชียใต้ อาหรับ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และทวีปที่มีการเพิ่มขึ้นของการพัฒนามนุษย์มากที่สุดคือทวีปเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก

ถึงแม้รายได้ต่อหัวของประชาชนจะกลายเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดพื้นฐานทางด้านการพัฒนาและถูกคาดหวังให้มีคุณภาพมากเพียงพอที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนซึ่งหมายถึงคุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่ามาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยอื่นพบว่ามีความสำคัญไม่แพ้กัน ไม่ว่าจะเป็นระดับการศึกษาและสุขภาพแรงงาน ซึ่งเป็นเรื่องของทุนมนุษย์ แรงงานที่มีสุขภาพดีและมีระดับการศึกษาที่เหมาะสมสามารถทำงานได้อย่างมีผลิตภาพ นำไปสู่ความสามารถในการเลือกงานซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับรายได้ที่จะเพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การออมและการลงทุนเพื่อพัฒนาตนเองและครอบครัว ซึ่งมีส่วนช่วยในการออกจากวงจรความยากจน (Vicious cycle) ได้ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้น ในทางเศรษฐศาสตร์เรียกความสัมพันธ์ดังกล่าวว่า Economic Growth Elasticity of Poverty (GEP) ซึ่งเป็นการอธิบายอิทธิพลของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการลดปัญหาความยากจน งานวิจัยที่คำนวณค่า GEP ออกมาเริ่มต้นด้วย Squire (1993) และ Ravallion and Chen (1996) ซึ่งในสมัยนั้น มีการใช้อัตราความยากจนที่วัดด้วยเส้นความยากจนสากลที่ 1 และ 2 ดอลลาร์สหรัฐต่อวันมาเป็นตัวแปรตาม และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศมาเป็นตัวแปรต้น ต่อมาได้มีการนำความเหลื่อมล้ำทางรายได้เข้ามารวมอยู่ในแบบจำลองด้วย เช่น งานวิจัยของ Ravallion (2001) และ Jamal (2006) เป็นต้น

นอกจากนั้น แบบจำลองดังกล่าวยังถูกพัฒนาในอีกหลากหลายรูปแบบ เช่น งานวิจัยของ Takeda (2009) ได้เปรียบเทียบค่าความยืดหยุ่นของความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยแยกระยะเวลาระหว่างก่อนและหลังการเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในประเทศรัสเซีย และ Perrotta (2007) นำโครงสร้างสถาบันการเมืองเข้ามาพิจารณา อย่างไรก็ตาม มีงานศึกษาจำนวนมากที่พบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างการค้าระหว่างประเทศกับความยากจน เช่น งานของ Goff and Singh (2013) และ Pradhan and Mahesh (2014) เป็นต้น สำหรับตัวชี้วัดทางด้านความยากจน นอกเหนือจากการใช้อัตราความยากจนแล้ว ได้มีงานวิจัยที่ใช้ช่องว่างความยากจน (Poverty Gap) ซึ่งสะท้อนมิติของการหลุดพ้นความยากจนโดยแสดงออกมาในรูปของความแตกต่างระหว่างรายได้ที่แท้จริงกับเส้นความยากจน เช่น งานวิจัยของ Ferreira, Leite, and Ravallion (2007) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การประมาณดังกล่าวมีข้อจำกัดทางด้านข้อมูลความยากจนที่ไม่ต่อเนื่องมากพอ จึงทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีทางเศรษฐมิติ จึงได้มีแนวคิดที่คำนวณค่าดังกล่าวจากการคำนวณโดยตรง ประยุกต์จากการคำนวณความยืดหยุ่นของอุปสงค์ที่มีต่อราคา เช่น Adigun, Awoyemi, and Omonona (2011), Ram (2012) และวรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์ (2558) ซึ่งนับเป็นว่าเป็นความก้าวหน้าของงานวิจัยในสาขาเศรษฐศาสตร์ด้านความยากจน อย่างไรก็ตาม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ยังคงเป็นแบบจำลองทางเศรษฐมิติเนื่องจากมีข้อมูลมากเพียงพอ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ แนวโน้ม และทิศทางของความยากจน การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ ทั่วโลก โดยแบ่งประเทศกำลังพัฒนาออกเป็น 4 ทวีป ประกอบด้วย ทวีปเอเชีย ทวีปยุโรป ทวีปละตินอเมริกา และทวีปแอฟริกาใต้สะฮารา ตะวันออกกลาง และอเมริกาเหนือ และยังมุ่งค้นหาและเปรียบเทียบค่าความยืดหยุ่นของความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศดังกล่าวเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human - Centered Economic Development) งานวิจัยชิ้นนี้ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยในอดีตที่มักสนใจความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนกับรายได้ต่อหัวหรือองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เช่น การส่งออก และการลงทุน เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 1) ความยากจน มีตัวชี้วัดคือ อัตราความยากจนที่วัดโดยเส้นความยากจนสากลที่ 1.25 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน 2) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีตัวชี้วัดคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัว ซึ่งทั้งข้อ 1) และ 2) ทำการรวบรวมจากฐานข้อมูลของธนาคารโลก และ 3) การพัฒนาเศรษฐกิจ มีตัวชี้วัดคือ ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (HDI) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากองค์สหประชาชาติ การศึกษานี้มุ่งศึกษาประเทศกำลังพัฒนาทุกประเทศ

ทั่วโลก โดยอาศัยคำนิยามประเทศกำลังพัฒนาตาม World Bank (n.d.) ซึ่งระบุว่าประเทศกำลังพัฒนาคือประเทศรายได้ต่ำและประเทศรายได้ปานกลาง ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มประเทศออกเป็น 4 ทวีป ได้แก่ 1) ทวีปเอเชีย 2) ทวีปยุโรป 3) ทวีปละตินอเมริกา และ 4) ทวีปแอฟริกาใต้สะฮารา ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือ อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดทางด้านความสมบูรณ์ในความต่อเนื่องของข้อมูลระหว่างปี ค.ศ. 1990 - 2012 ทำให้มีจำนวนประเทศที่ศึกษาทั้งสิ้น 51 ประเทศ มีรายละเอียดคือ ทวีปเอเชียที่ทำการศึกษามีจำนวน 11 ประเทศ ประกอบด้วย บังคลาเทศ กัมพูชา จีน อินเดีย อินโดนีเซีย สาธารณะรัฐคีร์กีซสถาน ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ ศรีลังกา ไทย และเวียดนาม รวมกันมี 129 ตัวอย่าง ทวีปยุโรปที่ทำการศึกษามีจำนวน 14 ประเทศ ซึ่งล้วนเป็นประทศกำลังพัฒนาทั้งสิ้น ประกอบด้วย อัลบาเนีย อาร์เมเนีย เบลารุส โครเอเชีย ฮังการี คาซัคสถาน ลัตเวีย ลิทัวเนีย โปแลนด์ โรมาเนีย รัสเซีย สโลวาเกีย ตุรกี และยูเครน รวมกันมี 189 ตัวอย่าง ทวีปละตินอเมริกาที่ทำการศึกษามีจำนวน 13 ประเทศ ประกอบด้วย โบลิเวีย บราซิล ชิลี โคลัมเบีย เอกวาดอร์ เอลซัลวาดอร์ กัวเตมาลา ฮอนดูรัส ปานามา ปารากวัย เปรู อุรุกวัย และเวเนซุเอลา รวมกันมี 210 ตัวอย่าง และประเทศในทวีปแอฟริกาใต้สะฮารา,ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือ ที่ทำการศึกษามีจำนวน 13 ประเทศ ประกอบด้วย อียิปต์ เอธิโอเปีย มาดากัสการ์ มัวริทาเนีย เม็กซิโก รวันดา เซเนกัล แอฟริกาใต้ แทนซาเนีย โตโก ตูนิเซีย ยูกันดา และแซมเบีย รวมกันมี 105 ตัวอย่าง

ระเบียบวิธีวิจัยประกอบด้วยกัน 2 วิธีได้แก่การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Descriptive Analysis) เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ ทิศทาง และแนวโน้มของตัวแปรที่สนใจทั้งสาม และการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ เพื่อค้นหาค่าความยืดหยุ่นของความยากจนต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจะอธิบายผลการศึกษาด้วยข้อมูล และอัตราการเปลี่ยนแปลงในดัชนีทั้งสาม การวิเคราะห์เชิงประจักษ์จะใช้แบบจำลองถดถอย โดยการศึกษาจะแยกเป็นรายทวีป ข้อมูลที่ทำการศึกษาจำเป็นที่จะต้องทดสอบความนิ่งก่อนโดยข้อมูลมีลักษณะเป็นข้อมูลพาเนลแบบไม่สมดุล (Unbalanced Panel Data) ทำให้การทดสอบความนิ่งจะถูกทดสอบด้วยวิธีการของ Fisher ทั้งนี้ อันเนื่องมาจากการจัดทำข้อมูลเพื่อเตรียมการประมาณนั้นจำเป็นจะต้องจัดสรรข้อมูลให้มีข้อมูลและปีตรงกัน (Matching) ทำให้ค่าสังเกตมีจำนวนน้อยเนื่องจากข้อมูลด้านความยากจนไม่ได้ถูกจัดทำขึ้นทุกปี เมื่อจัดการข้อมูล จะดำเนินการประมาณด้วยแบบจำลอง Fixed Effect, Random Effect, และ Pooled แล้วทำการเลือกแบบจำลองที่ดีที่สุดผ่าน Hausman Test และ Breusch and Pagan Lagragian Multiplier Test

สำหรับแบบจำลองนั้น ใช้แบบจำลองถดถอย (Linear Regression Model) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ (Coefficients) ของตัวแปรต้นจะแสดงผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) ซึ่งการตีความจะขึ้นอยู่กับหน่วยของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้มุ่งสนใจค่าความยืดหยุ่น (Elasticity) ซึ่งค่าของสัมประสิทธิ์จากแบบจำลองถดถอยสามารถอ่านค่าได้เป็นหน่วยร้อยละของการเปลี่ยนแปลงหากใช้แบบจำองถดถอยในรูปสมการเส้นตรงแบบล็อคฐานธรรมชาติ

ดังนั้น การศึกษานี้จึงใช้แบบจำลองล็อคเชิงเส้น (Log Linear Model) เพื่อให้ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรต้นกลายเป็นค่าความยืดหยุ่น แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามในรูปแบบร้อยละ สำหรับแบบจำลองแรก ตัวแปรต้นคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว และตัวแปรตามคือ อัตราความยากจน โดยมีแบบจำลองตามสมการที่ 1 ดังนี้

$$\mathrm{logPOV_i} = \mathrm{B_0} + \mathrm{B_1 logGrowth_i} + \mathrm{U_i} \qquad (1)$$

โดย $\mathrm{logPOV_i}$ คือ อัตราความยากจน ซึ่งมีหน่วยเป็นร้อยละ ทั้งนี้ ผลจากแบบจำลองอธิบายถึงร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของอัตราความยากจน $\mathrm{logGrowth_i}$ คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัว ผลจากแบบจำลองอธิบายถึงร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว และ $\mathrm{U_i}$ คือค่าความคลาดเคลื่อนสุ่ม (Error Term) ซึ่งข้อมูลด้านความยากจนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะผ่านการปรับให้อยู่ในรูปลอการิทึมธรรมชาติ (Natural Logarithm) เพื่อลดค่าความคลาดเคลื่อน (Variance) และเพื่อให้สัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรต้น $(\mathrm{B_1})$ เป็นค่าความยืดหยุ่นของความยากจนที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สำหรับแบบจำลองที่สองตัวแปรต้นคือดัชนีการพัฒนามนุษย์ และตัวแปรตามคืออัตราความยากจน โดยมีสมการเส้นตรงดังนี้

$$\mathrm{logPOV_i} = \mathrm{B_0} + \mathrm{B_1 logHDI_i} + \mathrm{V_i} \qquad (2)$$

โดย $\mathrm{logPOV_i}$ คืออัตราความยากจน $\mathrm{logHDI_i}$ คือดัชนีการพัฒนามนุษย์ ผลจากแบบจำลองอธิบายถึงร้อยละของการเปลี่ยนแปลงของดัชนีพัฒนามนุษย์ และ $\mathrm{V_i}$ คือค่าความคลาดเคลื่อนสุ่ม (Error Term) ข้อมูลด้านความยากจนและการพัฒนาเศรษฐกิจจะผ่านการปรับให้อยู่ในรูปลอการิทึมธรรมชาติเพื่อลดค่าความคลาดเคลื่อน (Variance) และเพื่อให้สัมประสิทธิ์หน้าตัวแปรต้น $(\mathrm{B_1})$ เป็นค่าความยืดหยุ่นของความยากจนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งนี้เนื่องจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเป็นส่วนหนึ่งในการได้มาซึ่งดัชนีการพัฒนามนุษย์ ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Correlation) จะเกิดขึ้น หากมีการรวมเข้าเป็นแบบจำลองเดียว ดังนั้นการเปรียบเทียบคุณภาพของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจในการลดความยากจนจึงมีความจำเป็นที่จะต้องแยกพิจารณาเป็น 2 แบบจำลองดังที่กล่าวมาข้างต้น

ผลการวิจัย

ในการศึกษาเชิงพรรณนาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการวิเคราะห์สถานการณ์ แนวโน้มและทิศทางความยากจนพบว่า ทวีปเอเชียมีระดับความยากจนที่ค่อนข้างแตกต่างกันดังแสดงในตารางที่ 1 ประชากรที่ถูกจัดว่าเป็นคนจนในประเทศบังคลาเทศมีร้อยละ 43.25 ในปี ค.ศ. 2010 ขณะที่ประเทศไทยมีประชากรเพียงร้อยละ 0.38 ที่ดำรงชีพโดยใช้เงินเพื่อการบริโภคต่อวันน้อยกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐ

ตารางที่ 1 สถานการณ์ความยากจนในทวีปเอเชีย ปี ค.ศ. 2008 - 2011 (ร้อยละ)

ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน
บังคลาเทศ	2010	43.25
อินเดีย	2010	32.68
ปากีสถาน	2008	21.04
กัมพูชา	2009	18.6
ฟิลิปปินส์	2009	18.42
เวียดนาม	2008	16.85
อินโดนีเซีย	2011	16.2
จีน	2009	11.8
คีร์กีซสถาน	2011	5.03
ศรีลังกา	2010	4.11
ไทย	2010	0.38

ที่มา: World Bank (2013)

หมายเหตุ: ความสมบูรณ์ของข้อมูลของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน โดยข้อมูลที่นำมาแสดงเป็นข้อมูลล่าสุดของแต่ละประเทศที่มีการเผยแพร่

สำหรับสถานการณ์ในทวีปยุโรป (เฉพาะประเทศกำลังพัฒนา) ถูกแสดงในตารางที่ 2 พบว่าเกือบทุกประเทศมีปัญหาความยากจนในระดับต่ำโดยพบว่ามีประชากรน้อยกว่าร้อยละ 1 ของประชากรทั้งหมดที่ดำรงชีพโดยใช้จ่ายเงินน้อยกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน โดยมีเพียงประเทศอาร์มาเนียและตุรกีที่อัตราความยากจนอยู่ที่ 2.47 และ 1.34 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 สถานการณ์ความยากจนในทวีปยุโรป ปี ค.ศ. 2007 - 2011 (ร้อยละ)

ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน	ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน
อาร์เมเนีย	2010	2.47	โปแลนด์	2011	0.07
ตุรกี	2010	1.34	โครเอเชีย	2008	0.06
อัลบาเนีย	2008	0.62	สโลวาเกีย	2009	0.06
โรมาเนีย	2011	0.4	ยูเครน	2010	0.02
ลัตเวีย	2009	0.19	รัสเซีย	2009	0
ฮังการี	2007	0.17	คาซัคสถาน	2009	0.11
ลิทัวเนีย	2008	0.16	เบลารุส	2011	0.07

ที่มา: World Bank (2013)

หมายเหตุ: ความสมบูรณ์ของข้อมูลของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน โดยข้อมูลที่นำมาแสดงเป็นข้อมูลล่าสุดของแต่ละประเทศที่มีการเผยแพร่

สถานการณ์ในทวีปละตินอเมริกาถูกแสดงในตารางที่ 3 พบว่ามีปัญหาความยากจนที่แตกต่างกัน ประเทศส่วนใหญ่มีอัตราความยากจนน้อยกว่า 10 มีเพียงเฉพาะประเทศฮอนดูรัส โบลิเวีย และกัวเตมาลาที่อัตราความยากจนมากกว่า 10 ซึ่งอยู่ที่ 17.92, 15.61 และ 13.53 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 สถานการณ์ความยากจนในทวีปละตินอเมริกา ปี ค.ศ. 2006 - 2010 (ร้อยละ)

ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน	ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน
ฮอนดูรัส	2009	17.92	เวเนซุเอลา	2006	6.63
โบลิเวีย	2008	15.61	ปานามา	2010	6.56
กัวเตมาลา	2006	13.53	บราซิล	2009	6.14
เอลซัลวาดอร์	2009	8.97	เปรู	2010	4.91
โคลัมเบีย	2010	8.16	เอกวาดอร์	2010	4.61
ปารากวัย	2010	7.16	ชิลี	2009	1.35
			อุรุกวัย	2010	0.2

ที่มา: World Bank (2013)

หมายเหตุ: ความสมบูรณ์ของข้อมูลของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน โดยข้อมูลที่นำมาแสดงเป็นข้อมูลล่าสุดของแต่ละประเทศที่มีการเผยแพร่

สำหรับสถานการณ์ความยากจนในทวีปแอฟริกาใต้สะฮารา ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือถูกแสดงในตารางที่ 4 พบประเด็นสำคัญที่ประเทศมาดากัสการ์ แซมเบีย แทนซาเนีย และรวันดา มีอัตราความยากจนมากกว่า 50 ซึ่งหมายถึงประชากรมากกว่าครึ่งประเทศดำรงชีพโดยใช้จ่ายเงินน้อยเพื่ออุปโภคบริโภคน้อยกว่า 1.25 ดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่ประเทศอียิปต์ ตูนิเซีย และเม็กซิโก มีอัตราความยากจนอยู่ที่ 1.69 1.06 และ 0.72 ตามลำดับ

สำหรับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของอัตราความยากจนในประเทศต่างๆนั้น ด้วยข้อจำกัดทางด้านข้อมูล ค่าสังเกตในแต่ละประเทศมีในช่วงเวลาที่ต่างกัน ทำให้ไม่สามารถหาอัตราการเปลี่ยนแปลงได้ อย่างไรก็ตามทางธนาคารโลกได้จัดทำแนวโน้มของความจนภายในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งครบรอบกำหนดเป้าหมาย 8 ข้อของการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีชื่อว่า The Millennium Development Goals (MDGs) พบว่าทุกทวีปของโลกประสบความสำเร็จในการลดความยากจนลงโดยอัตราความยากจนในแต่ละทวีปน้อยกว่าค่าเฉลี่ยกลางของทั้งโลกซึ่งเท่ากับร้อยละ 20.6 ยกเว้นทวีปเอเชียใต้และแอฟริกาใต้สะฮาราที่อัตราความยากจนยังสูงกว่าร้อยละ 20.6 นอกจากนั้น งานวิจัยของ Chandy and Gertz (2011) ได้ประมาณอัตราความยากจนล่วงหน้าในปี พ.ศ. 2558 พบว่าอัตราความยากจนในทวีปเอเชียตะวันออกอยู่ที่ร้อยละ 2.7 อัตราความยากจนในทวีปยุโรปและเอเชียกลางอยู่ที่ร้อยละ 0.9 อัตราความยากจนในทวีปละตินอเมริกาอยู่ที่ร้อยละ 4.5 อัตราความยากนในทวีปตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือเท่ากับร้อยละ 1.9 อัตราความยากจนในทวีปเอเชียใต้อยู่ที่ร้อยละ 8.7 อัตราความ

ยากจนในทวีปแอฟริกาใต้สะฮาราอยู่ที่ร้อยละ 39.3 และอัตราความยากจนโดยเฉลี่ยของโลกอยู่ที่ร้อยละ 9.9 หรือประมาณ 600 ล้านคนที่ดำรงชีพโดยภายใต้เส้นความยากจนที่ 1.25 ดอลลาร์สหรัฐต่อวัน ดังนั้น ความยากจนจึงมีแนวโน้มที่จะลดลงต่อเนื่องซึ่งสามารถคาดหวังการเพิ่มขึ้นของการกินดีอยู่ดีในทวีปต่างๆ ทั่วโลกได้

ตารางที่ 4 สถานการณ์ความยากจนในทวีปแอฟริกาใต้สะฮารา ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือ ปี ค.ศ. 2007 - 2011 (ร้อยละ)

ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน	ประเทศ	ปี	อัตราความยากจน
มาดากัสการ์	2010	81.29	เซเนกัล	2011	29.61
แซมเบีย	2010	74.45	โตโก	2011	28.22
แทนซาเนีย	2007	67.87	มัวริทาเนีย	2008	23.43
รวันดา	2011	63.17	แอฟริกาใต้	2009	13.77
ยูกันดา	2009	38.01	อียิปต์	2008	1.69
เอธิโอเปีย	2011	30.65	ตูนิเซีย	2010	1.06
			เม็กซิโก	2010	0.72

ที่มา: World Bank (2013)

หมายเหตุ: ความสมบูรณ์ของข้อมูลของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน โดยข้อมูลที่นำมาแสดงเป็นข้อมูลล่าสุดของแต่ละประเทศที่มีการเผยแพร่

สำหรับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่วัดด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัว (Per Capita GDP) พบว่าทุกทวีปมีแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นในดัชนีดังกล่าวอย่างต่อเนื่องดังแสดงในรูปที่ 1

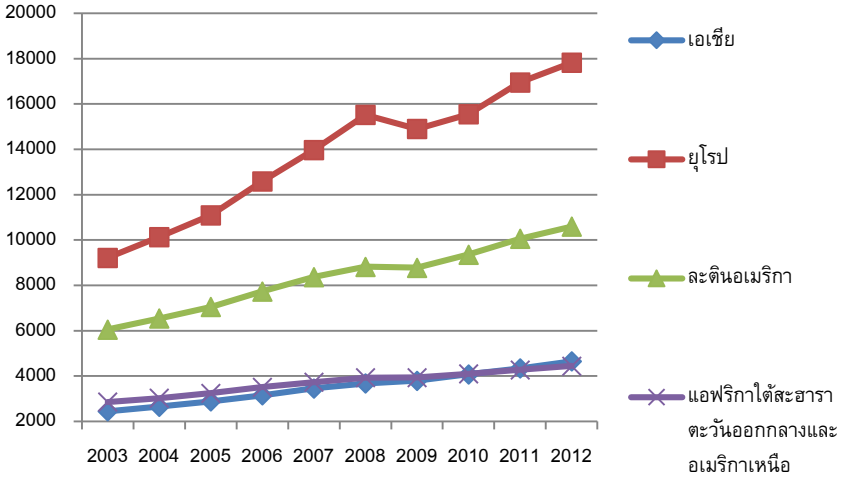

รูปที่ 1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวโดยเฉลี่ยรายทวีป ปี ค.ศ. 2003 - 2012 (ดอลลาร์สหรัฐ)

ที่มา: ผลการศึกษา

จากรูปที่ 1 พบว่าระหว่างปี ค.ศ. 2003 - 2012 ทุกทวีปประสบความสำเร็จในการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยมีการเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวโดยอาจมีผลมาจากภาวะพึ่งพิงกันทางเศรษฐกิจ (International Economic Interdependence) ทำให้เกือบทุกภูมิภาคมีการเปิดเสรีการค้าขึ้น ขยายฐานการผลิตมากขึ้นจึงทำให้มีการผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น โดยทวีปมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดได้แก่ทวีปยุโรป ตามมาด้วยทวีปละตินอเมริกา เอเชียและแอฟริกาใต้สะฮารา ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือตามลำดับ อย่างไรก็ตามจากวิกฤติเศรษฐกิจในช่วงปี ค.ศ. 2008 ที่เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่าวิกฤติซับไพรม์ (Subprime Crisis) ด้วยความที่สหรัฐอเมริกาเป็นระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ที่สุดของโลก ภาวะถดถอยจึงได้แผ่อิทธิพลไปยังทวีปอื่นๆโดยเฉพาะอย่างยิ่งทวีปยุโรปและลาตินอเมริกา อย่างไรก็ตามทุกทวีปสามารถฟื้นตัวได้ในระยะเวลาต่อมา (Shirai, 2009) ทั้งนี้ สิ่งที่น่าสนใจนอกเหนือจากการพิจารณาในค่าเฉลี่ยของดัชนีดังกล่าวแล้ว จากรูปจะเห็นว่าในระยะแรก (ช่วงปี ค.ศ. 2003 - 2007) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของทวีปเอเชียอยู่ในอันดับสุดท้ายและระยะต่อมาได้มีการขยับเข้าใกล้ทวีปแอฟริกาใต้สะฮารา ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือมากขึ้น จนในปี ค.ศ. 2010 ที่มีความแตกต่างกันของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวเพียง 20 ดอลลาร์สหรัฐ และในปี ค.ศ. 2011

เป็นต้นมา ทวีปเอเชียมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนำหน้าทวีปแอฟริกาใต้สะฮาราด้วยอัตราการเจริญเติบโตที่สูงเข้าใกล้ทวีปยุโรปดังแสดงในในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ตัวชี้วัดผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวซึ่งแสดงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ปี ค.ศ. 2003 และ 2012 (ดอลลาร์สหรัฐ)

ประเทศ	2003	2012	อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (ร้อยละ)
ยุโรป	9,214.76	17,821.70	93.4
เอเชีย	2,443.04	4,647.37	90.23
ละตินอเมริกา	6,051.52	10,594.15	75.07
แอฟริกาใต้สะฮารา ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือ	2,853.72	4,441.00	55.62

ที่มา: ผลการศึกษา

ตารางที่ 6 แสดงให้เห็นถึงอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจระหว่างปี ค.ศ. 2003 - 2012 พบว่าทวีปยุโรปมีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวสูงที่สุดอยู่ที่ 93.40 อันแสดงถึงการเพิ่มขึ้นในรายได้โดยทั่วไปของประชากรที่สูงขึ้น สินค้าอุตสาหกรรม (Manufactured Commodities) เทคโนโลยีและภาคบริการยังคงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้ทวีปยุโรปมีฐานทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าทวีปอื่น ขณะที่ทวีปเอเชียมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเข้าใกล้ทวีปที่เต็มไปด้วยประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างยุโรป โดยมีการเจริญเติบโตร้อยละ 90.23 การเปิดเสรีการค้า ลดกำแพงภาษีและความร่วมมือในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจจะเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการเจริญเติบโตในทวีปเอเชีย สำหรับประเทศละตินอเมริกา ผลกระทบจากวิกฤติการณ์ทางการเงินในช่วงเริ่มต้นปี ค.ศ. 2000 ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้รับผลกระทบไปบ้างโดยมีการเพิ่มขึ้นของดัชนีดังกล่าวร้อยละ 75.07 แต่ทั้งนี้ก็ยังถือว่าอยู่ในระดับที่สูง และสำหรับแอฟริกาใต้สะฮารา ตะวันออกกลางและอเมริกาที่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตลอดช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาอยู่ที่ร้อยละ 55.62 สำหรับสาเหตุที่ทำให้ทวีปดังกล่าวมีตัวเลขทางเศรษฐกิจที่ไม่สูงเท่าที่ควรอาจจะเป็นเพราะประเทศส่วนใหญ่ไม่ติดทะเล (Landlocked Countries) ทำให้การติดต่อค้าขายทำได้ยาก และปัญหาการเมืองการปกครองภายในประเทศซึ่งนับเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการทำงานของระบบเศรษฐกิจ สำหรับแนวโน้มของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจถูกแสดงดังรูปที่ 2

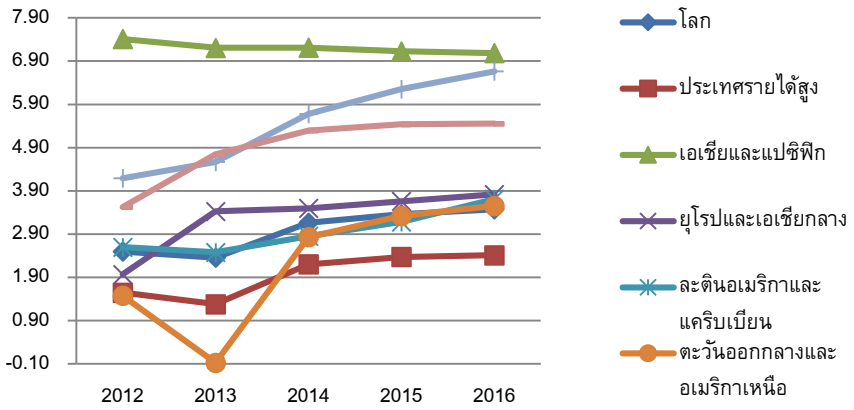

รูปที่ 2 แนวโน้มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรายทวีป ปี ค.ศ. 2012 - 2016 (ร้อยละ)

ที่มา: World Bank (2013)

จากรูปที่ 2 พบว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของโลกมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องระหว่างปี ค.ศ. 2012 - 2016 โดยในประเทศที่มีรายได้สูง เศรษฐกิจจะมีการขยายตัวร้อยละ 2.4 ในปี ค.ศ. 2016 ทวีปเอเชียตะวันออกและแปซิฟิกจะมีการขยายตัวถึงร้อยละ 7.1 ในปี ค.ศ. 2016 ถัดไปเป็นทวีปยุโรปและเอเชียกลางที่จะมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ 3.8 ในส่วนของทวีปละตินอเมริกาและแคริบเบียนจะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอยู่ที่ร้อยละ 2.9 ในปี ค.ศ. 2014 และร้อยละ 3.7 ในปี ค.ศ. 2016 สำหรับอัตราการเจริญเติบโตในทวีปตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือจะลดลงร้อยละ 0.1 ในปี ค.ศ. 2013 และจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.7 ภายในปี ค.ศ. 2016 ทวีปเอเชียใต้จะมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจร้อยละ 6.7 ในปี ค.ศ. 2016 และในทวีปแอฟริกาใต้สะฮารา การขยายตัวทางเศรษฐกิจจะอยู่ที่ร้อยละ 5.5 ในปี ค.ศ. 2016 อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากาทำนายดังกล่าวจะถูกจัดทำขึ้นโดยธนาคารโลกซึ่งมีฐานข้อมูลและเครื่องมือทางเศรษฐกิจที่เชื่อถือได้ แต่การทำนายมักจะถูกปรับปรุงทุกปีเนื่องจากในความเป็นจริง นักเศรษฐศาสตร์ไม่อาจกำหนดทิศทางของสิ่งกระตุ้นให้คงที่ได้เหมือนในแบบจำลอง ทั้งนี้ แนวโน้มดังกล่าวสามารถนำไปปรับใช้ในการออกนโยบายเพื่อเตรียมรับมือกับสภาวะเศรษฐกิจได้เช่นกัน สำหรับสถานการณ์ของการพัฒนาเศรษฐกิจที่ถูกแสดงด้วยดัชนีการพัฒนามนุษย์ได้แสดงดังในรูปที่ 3

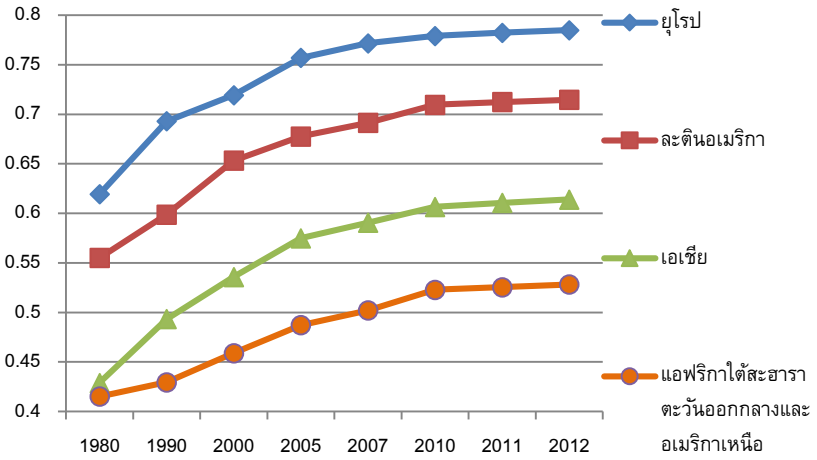

รูปที่ 3 ดัชนีการพัฒนามนุษย์โดยเฉลี่ยรายทวีป ปี ค.ศ. 1980 - 2012
ที่มา: ผลการศึกษา

จากรูปที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยของดัชนีการพัฒนามนุษย์รายทวีปพบว่าทวีปยุโรปมีค่าเฉลี่ยในดัชนีการพัฒนามนุษย์สูงที่สุด รองลงมาเป็นทวีปละตินอเมริกา เอเชีย และแอฟริกาใต้สะฮาราตามลำดับ สำหรับดัชนีการพัฒนามนุษย์ ประกอบด้วยตัวชี้วัดทางด้านรายได้อย่างรายได้ประชาชาติต่อหัว (Per Capita GNI) อายุคาดหวังเฉลี่ย อัตราการอ่านออกเขียนได้ และร้อยละของการเข้าเรียน โดยเฉลี่ยแล้วทวีปยุโรป ละตินอเมริกา และเอเชียจะมีระดับการพัฒนามนุษย์อยู่ที่ระดับสูงถึงปานกลาง ส่วนในทวีปแอฟริกาใต้สะฮารา ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนืออยู่ในระดับของการพัฒนาที่ต่ำ การพัฒนามนุษย์เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนความกินดีอยู่ดีและคุณภาพชีวิตของประชากรได้ดีกว่าตัวชี้วัดที่วัดเพียงเฉพาะความสำเร็จทางด้านตัวเงินเฉกเช่นผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เพราะในบางกรณี จะพบปัญหาของประชากรในเรื่องของสุขภาพการศึกษาในประเทศที่มีรายได้สูง ซึ่งเรียกปัญหาดังกล่าวว่าการเติบโตอันปราศจากการพัฒนา (Growth without Development) โดยสามารถคาดเดาสาเหตุของปัญหาดังกล่าวได้จากการพิจารณาสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำภายในประเทศ หากความเหลื่อมล้ำทางรายได้มีสูง ประชากรมีรายได้แตกต่างกันอย่างมากย่อมหมายถึงการกระจุกตัว (Concentrated) ของความมั่งคั่งไปอยู่ที่ประชากรที่มีรายได้ฐานบน ขณะที่ประชากรชนชั้นแรงงานมีสถานะทางเศรษฐกิจเท่าเดิมหรือแย่ลง (Immismerizing Growth) และถึงแม้ว่าระดับของการพัฒนาในปัจจุบันจะมีความแตกต่างกัน แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงมีความสำคัญเช่นกันเพราะย่อมหมายถึงโอกาสในการพัฒนา สำหรับอัตราการเปลี่ยนแปลงในดัชนีการพัฒนามนุษย์ถูกแสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การเปลี่ยนแปลงในดัชนีการพัฒนามนุษย์ ปี ค.ศ. 1980 และ 2012

ทวีป	1980	2012	การเปลี่ยนแปลง
เอเชีย	0.43	0.61	0.18
ยุโรป	0.62	0.78	0.16
ละตินอเมริกา	0.56	0.71	0.15
แอฟริกาใต้สะฮารา ตะวันออกกลาง และอเมริกาเหนือ	0.42	0.53	0.11

ที่มา: ผลการศึกษา

จากตารางที่ 7 พบว่าทวีปเอเชียมีการเพิ่มขึ้นของดัชนีการพัฒนามนุษย์สูงที่สุดโดยเพิ่มขึ้น 0.18 จาก 0.43 ในปี ค.ศ. 1980 มาเป็น 0.62 ในปี ค.ศ. 2012 สำหรับยุโรป, ละตินอเมริกา, แอฟริกาใต้สะฮารา ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือ พบว่ามีการเพิ่มขึ้นของดัชนีการพัฒนามนุษย์อยู่ที่ 0.16, 0.15, 0.11 ตามลำดับ ประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่ทวีปยุโรปโดยส่วนใหญ่จะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีค่าดัชนีการพัฒนามนุษย์ที่สูงอยู่แล้วทำให้มีอาจมีการปรับตัวในดัชนีดังกล่าวไม่มากเท่ากับประเทศที่มีระดับการพัฒนาต่ำกว่า เพราะหากทวีปยุโรปมีอัตราการเปลี่ยนแปลงในดัชนีการพัฒนาเท่ากับทวีปเอเชีย ในปัจจุบันทำให้โดยเฉลี่ยแล้วทวีปยุโรปมีค่าดัชนีดังกล่าวจะอยู่ที่ 0.88 ซึ่งนับว่าสูงมากโดยอาจจะต้องใช้ระยะเวลา หรือเป็นช่วงที่ปราศจากวิกฤติเศรษฐกิจ มีการปฏิรูประบบการศึกษา ระบบสุขภาพ ซึ่งประเทศส่วนใหญ่ในทวีปยุโรปเป็นรัฐสวัสดิการอยู่แล้วย่อมหมายถึงได้ผ่านการปฏิรูปดังกล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตาม พบว่าสาเหตุที่แต่ละทวีปมีความแตกต่างกันในการเพิ่มขึ้นของดัชนีการพัฒนามนุษย์น่าจะเนื่องมาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสถาบันที่แตกต่างกันไป ทวีปเอเชียมีภาพรวมที่ดีขึ้น สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะการพัฒนาทางเศรษฐกิจของจีน ซึ่งเกี่ยวโยงกับหลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะที่ทวีปละตินอเมริกาประสบปัญหาวิกฤติทางการเงินในช่วงปี ค.ศ. 2001 รวมถึงปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ขณะเดียวกัน โครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่เอื้อต่อการทำธุรกิจเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ทวีปแอฟริกาใต้ยังไม่อาจหลุดพ้นจากกับดักความยากจนไปได้ ดังนั้น แต่ละทวีปจึงเผชิญปัญหาและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน

สำหรับทิศทางในดัชนีการพัฒนามนุษย์ได้มีการจัดทำขึ้นโดย Asher and Daponte (2010) โดยเป็นส่วนหนึ่งของรายงานการพัฒนามนุษย์ฉบับปี ค.ศ. 2010 ได้มีทำนายค่า HDI ในปี ค.ศ. 2030 เช่น ดัชนีการพัฒนามนุษย์จะมีค่า 0.956, 0.948, 0.936, 0.881, 0.876 ในประเทศโครเอเชีย ชิลี ลัตเวีย ไทย และจีน ตามลำดับ อย่างไรก็ตามพบว่าทางสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติได้มีการแก้ไขสูตรการคำนวณ HDI ทำให้การทำนายดังกล่าวในปี พ.ศ. 2553 ไม่

สามารถคาดหวังให้เป็นไปตามการทำนายได้มากนัก ทั้งนี้ ดัชนีการพัฒนามนุษย์ขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัยหลัก หากมีการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ การปฏิรูประบบสุขภาพและการศึกษา ดัชนีการพัฒนามนุษย์จะสามารถเพิ่มขึ้นได้ซึ่งย่อมหมายถึงการพัฒนามนุษย์อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต

ผลการศึกษาสำหรับการประมาณค่าความยืดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจแสดงดังตารางที่ 8 สำหรับทวีปเอเชีย ข้อมูลมีลักษณะไม่นิ่งจึงจำเป็นที่จะต้องใช้แบบจำลอง Pooled OLS โดยหลังจากการแก้ไขปัญหา Heteroskedasticity พบว่า ค่าความยืดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ที่ - 7.48 มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R-squared) อยู่ที่ 0.48 ส่วนค่าความยืดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ที่ - 1.54 มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R-squared) อยู่ที่ 0.45 สำหรับทวีปยุโรป พบว่าข้อมูลนิ่งจึงจำเป็นจะต้องทดสอบเพื่อเลือกใช้แบบจำลอง Fixed Effect (FE), Random Effect (RE), หรือ Pooled OLS สำหรับค่าความยืดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น จากผลการทดสอบจาก Hausman Test พบว่า RE เป็นแบบจำลองที่เหมาะสมกว่า FE จากนั้นทำการทดสอบต่อด้วย Breusch and Pagan LM Test พบว่า RE ยังคงเป็นแบบจำลองที่เหมาะสม ดังนั้นจึงได้ค่าความยืดหยุ่นจึงอยู่ที่ - 15.72 สำหรับค่าความยืดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จากการทดสอบ Hausman Test พบว่าควรใช้แบบจำลอง RE และจากการทดสอบ Breusch and Pagan LM Test พบว่าแบบจำลอง RE ยังคงเหมาะสมกว่า ดังนั้นค่าความยืดหยุ่นจึงอยู่ที่ - 1.61 สำหรับทวีปละตินอเมริกา พบว่าข้อมูลมีลักษณะไม่นิ่ง ดังนั้นแบบจำลอง Pooled OLS จึงเหมาะสมที่สุด พบว่าค่าความยืดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ที่ - 7.58 และไม่มีปัญหา Heteroskedasticity มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R-squared) อยู่ที่ 0.41 สำหรับค่าความยืดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ พบว่ามีปัญหา Heteroskedasticity จึงแก้ไขด้วย Robust ได้ค่าความยืดหยุ่นที่ - 1.56 มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R-squared) อยู่ที่ 0.39 และในทวีปแอฟริกาใต้สะฮารา ตะวันออกกลางและอเมริกาเหนือ พบว่าข้อมูลมีลักษณะไม่นิ่งจึงได้เลือกใช้แบบจำลอง Pooled OLS พบว่าค่าความยืดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ที่ - 4.91 และไม่มีปัญหา Heteroskedasticity มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R-squared) อยู่ที่ 0.71 และค่าความยืดหยุ่นของการลดความยากจนต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหลังการแก้ไขปัญหา Heteroskedasticity อยู่ที่ - 1.24 มีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R-squared) อยู่ที่ 0.71 ดังนั้น การประมาณค่าความยืดหยุ่นได้แสดงไว้ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าความยืดหยุ่นของความยากจนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ทวีป	ค่าความยืดหยุ่นของความยากจนต่อ	
	การพัฒนาเศรษฐกิจ	การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
เอเชีย	-7.48***	-1.54***
ยุโรป	-15.72***	-1.61***
ละตินอเมริกา	-7.58***	-1.56***
แอฟริกาใต้สะฮารา	-4.91***	-1.24***

ที่มา: จากการศึกษา

หมายเหตุ: *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

ดังนั้น ผลจากการใช้แบบจำลองล็อคเชิงเส้นพบว่า การพัฒนาเศรษฐกิจมีอิทธิพลในการลดความยากจนมากกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกทวีป โดยเฉพาะอย่างยิ่งทวีปยุโรป แสดงให้เห็นว่าการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับรายได้เพียงอย่างเดียว หากแต่รวมถึงปัจจัยทางด้านสุขภาพและศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนามนุษย์ด้วย ท้ายที่สุด การพัฒนานี้จะส่งผลต่อเนื่องไปยังหน่วยอื่นในระบบเศรษฐกิจต่อไป

สรุปและเสนอแนะ

สถานการณ์ความยากจนในกลุ่มประเทศต่างๆ มีการลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา พร้อมกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น โดยพบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจสามารถลดความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ นโยบายเพื่อลดความยากจนจึงจำเป็นจะต้องเป็นนโยบายที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สำหรับผลทางด้านค่าความยืดหยุ่นของความยากจนที่มีต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจพบว่ามีทิศทางสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น งานวิจัยของ Ravallion & Chen (1996) และ Perrotta (2010) รวมถึงวรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์ (2558) ที่พบว่าการเพิ่มขึ้นในดัชนีการพัฒนามนุษย์ช่วยลดความยากจนได้ดีกว่าการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อหัว ทั้งนี้ พบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในทวีปยุโรปสามารถลดความยากจนได้มากกว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเมื่อเปรียบเทียบกับอื่นๆ สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะทวีปยุโรปมีระดับการพัฒนามนุษย์โดยเฉลี่ยที่สูงกว่ากว่าทวีปอื่นๆ นอกจากนั้น อัตราการเพิ่มขึ้นของดัชนีการพัฒนามนุษย์ในระดับที่สูงรองจากเอเชียช่วยทำให้การขจัดความยากจนเป็นไปได้อย่างรวดเร็วมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ทวีปที่น่ากังวลที่สุดคือทวีปแอฟริกาใต้สะฮาราเนื่องจากมีสัดส่วนของคนจนสูงที่สุดและยังมีการตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจที่น้อยที่สุด ซึ่งเป็นความท้าทายของรัฐบาลของแต่ละประเทศในทวีปดังกล่าว รวมถึงองค์กรระหว่างประเทศที่จะช่วยเร่งการพัฒนาให้เกิดขึ้น

สำหรับทิศทางในดัชนีการพัฒนามนุษย์นั้น แม้จะมีการประมาณดัชนีการพัฒนามนุษย์ที่สูงขึ้นในหลายทวีป เช่น โครเอเชีย ชิลี ลัตเวีย ไทย และจีน แต่พบว่าสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติได้มีการแก้ไขสูตรการคำนวณดัชนีการพัฒนามนุษย์ใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา ทำให้สถานการณ์อาจคลาดเคลื่อนหรือไม่สามารถคาดหวังให้เป็นไปตามประมาณได้มากนัก ทั้งนี้ ดัชนีการพัฒนามนุษย์ขึ้นอยู่กับ 3 ปัจจัยหลัก หากมีการเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ การปฏิรูประบบสุขภาพและการศึกษา ดัชนีการพัฒนามนุษย์จะสามารถเพิ่มขึ้นได้ซึ่งย่อมหมายถึงการพัฒนามนุษย์อันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจในอนาคต สำหรับผลในดัชนีการพัฒนามนุษย์นั้นพบว่าสอดคล้องกับดัชนีศักยภาพในการแข่งขัน (Competitiveness Index) ที่จัดทำขึ้นโดย World Economic Forum (2016) โดยประเทศที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูงมักมีดัชนีการพัฒนาสูงด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นสวิสเซอร์แลนด์ สิงคโปร์ และสหรัฐอเมริกา ขณะที่ประเทศในทวีปแอฟริกามักมีดัชนีศักยภาพในการแข่งขันที่ต่ำ เช่น เฮติ ไนจีเรีย และชาด เป็นต้น นอกจากนั้น เมื่อเปรียบเทียบในระดับภูมิภาคแล้ว พบว่าอันดับความสามารถในการแข่งขันของทวีปแอฟริกาใต้จะน้อยกว่ามากเมื่อเทียบกับทวีปเอเชียตะวันออกและอเมริกา ซึ่งเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้การเจริญเติบโตมีข้อจำกัดและทำให้ปัญหาความยากจนไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม

จาก The Millennium Goals 8 ข้อที่เป็นเสมือนการขอความร่วมมือจากนานาประเทศเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของโลก การลดความยากนับเป็นเป้าหมายข้อแรกที่ทางสหประชาชาติให้ความสำคัญ สถานการณ์และแนวโน้มความยากจนได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ปัญหาความยากจนมักจะถูกเข้าใจว่าสามารถแก้ไขได้ด้วยการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งจากการศึกษาจะเห็นได้ชัดว่าแท้จริงแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจสามารถช่วยลดความยากจนได้ดีกว่า โดยผลการศึกษาสามารถแนะแนวทางของการออกนโยบายเพื่อลดระดับความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรได้โดยเน้นไปที่นโยบายที่เสริมสร้างรายได้ ระบบการศึกษาและสุขภาพถ้วนหน้า สำหรับตัวอย่างของนโยบายที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ ได้แก่ การปฏิรูปสุขภาพ และการศึกษาให้เป็นแบบถ้วนหน้า (Universal System) กล่าวคือ ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ สาธารณสุข และการศึกษาโดยปราศจากค่าใช้จ่ายใดใด การปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณของประเทศให้มีประสิทธิภาพด้วยระบบอัตราภาษีก้าวหน้าซึ่งสามารถช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและเป็นแหล่งที่มาของงบประมาณภาครัฐที่แน่นอน และสำหรับเรื่องของการเพิ่มรายได้ประชาชาติ ส่วนหนึ่งต้องมาจากการที่แรงงานในประเทศมีผลิตภาพ นอกจากนั้นยังมีกรณีของสัดส่วนรายได้หลักของประเทศ จากการสำรวจสัดส่วนรายได้พบว่าประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่มักมีรายได้หลักมาจากภาคบริการและสินค้าอุตสาหกรรม เทคโนโลยี มากกว่าจะเป็นสิ่งทอหรือสินค้าเกษตร ทั้งนี้ในประเทศที่เอื้อต่อการเป็นประเทศเกษตรกรรมมากกว่า (Agricultural - based countries) การใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้ามาปรับปรุงผลผลิตและยกระดับให้เป็นอุตสาหกรรมการเกษตร (Agro - industry) จะช่วยเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

ปวิตรา กบิลพัตร. 2555. **ความสัมพันธ์ระหว่างความยากจนกับตัวแปรทางเศรษฐกิจของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหาวิทยาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เมธี ครองแก้ว และ ปราณี ทินกร. 2528. **สภาวะความยากจนและการกระจายรายได้ในประเทศไทย ปีที่ 2518/19 และ 2524**. วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ 3(4): 54-99.

วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์. 2558. บทบาทของการพัฒนามนุษย์ในการลดความยากจน. **วารสารเศรษฐศาสตร์รามคำแหง** 1(2): 25-38.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2556. **สัดส่วนคนจน พ.ศ. 2531 - 2554**. http://nesdb.go.th. 20 สิงหาคม 2558.

สมชัย จิตสุชน และ เทียนสว่าง ธรรมวณิช. 2543. คนจนจนลงอย่างไรจากวิกฤติเศรษฐกิจ. **ความรู้นักเศรษฐศาสตร์ไทย** 43: 225- 252.

Adigun, G.T., T.T. Awoyemi and B.T. Omonoma. 2011. Estimating Economic Growth and Inequality Elasticities of Poverty in Rural Nigeria. **International Journal of Agricultural Economics and Rural Development** 4(1): 25-35.

Asher, J. and Daponte, B. O. 2010. **A hypothetical Cohort Model of Human Development**. New York: UNDP

Ferreira, F. H.G., Leite P. G., and Ravallion, M. 2009. **Poverty Reduction without Economic Growth?.** Washington D.C.: World Bank.

Goff, M. L., and Singh, R. J. 2013. **Does Trade Reduce Poverty? A View from Africa**. http://dx.doi.org/10.1596/1813-9450- 6327.

Jamal, H. 2006. Does Inequality Matter for Poverty Reduction? Evidence from Pakistan's Poverty Trends. **The Pakistan Development Review** 45(3): 439-459.

Jolliffe, D. and Prydz. 2015. **Global Poverty Goals and Prices How Purchasing Power Parity Matters.** Policy Research Working Paper 7256. Washington D.C.: World Bank.

Kakwani, N. and Son, H. 2016. **Global Poverty Estimates Based on 2011 Purchasing Power Parity: Where Should the New Poverty Line be Drawn?**. doi:10.1007/s10888-016-9322-x.

Kuznets, S. 1955. Economic Growth and Income Inequality. **The American Economic Review** 45,(1).

Orshansky, M. 1965. Counting the Poor: Another Look at Poverty Profile. In: Gordon M. Fisher. (2008). **Remembering Mollie Orshansky - The Developer of Poverty Thresholds**. Social Security Bulletin, 68(3).

Perrotta, M. 2010. **Constitutions and the Growth-elasticity of Poverty**. Stockholm: Stockholm University.

Pradan, B. K. and Mahesh, M. 2014. Impact of Trade Openness on Poverty: A Panel Data Analysis of a Set of Developing Countries. **Economic Bulletin** 34(4): 2208-2219.

Ram, R. 2012. **Income Elasticity of Poverty in Developing Countries: updated estimates from new data**. Illinois: Illinois State University.

Ravallion, M. 2001. **Growth, Inequality and Poverty: Looking Beyond Averages**. Washington: World Bank.

Ravallion, M. and Chen, S. 2008. **The Developing World is Poorer than We Thought, but No Less Successful in the Fight against Poverty**. Washington D.C.: World Bank.

Sen, A. K. 1983. Development: which way now?. **Economic Journal** 93: 745-62.

Squire, L. 1993. Fighting Poverty. **The American Economic Review** 83(2): 377-382.

Stiglitz, E. Joseph. 2009. **The Great GDP Swindle**. http://www.theguardian.com/commentisfree/2009/sep/13/economics-economic-growth-and-recession-global-economy.

Takeda, Y. 2009. **Economic Growth and its Effect on Poverty Reduction in Russia**. Tokyo: Hitotsubashi University.

United Nations. 1990. **Human Development Report**. New York: Oxford University Press.

_____. 2013. **Human Development Report.** New York: Oxford University Press.

World Bank. 2013. **World Development Indicators**. Washington D.C.: World Bank.

_____. n.d. **World Bank Country and Lending Groups**. https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups. 27 September 2016.

World Economic Forum. 2016. **The Global Competitiveness Report 2015-2016**. Switzerland: World Economic Forum.